صبا
روزنامه فرهنگ و هنر

صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی هنری صاد
مدیر مسئول و سردبیر: محمدرضا شفیعی
دبیر تحریریه: امیر افشار فتوحی
گرافیک و صفحه آرا: سعید غفوری

www.rooznamehsaba.com
rooznamehsaba

تهران - خیابان آیت‌الله مدنی - کوچه خجسته منش - پلاک ۵
تلفن: ۶-۷۷۵۸۲۴۲۲ فکس: ۷۷۵۴۸۲۴۵
چاپ: موسسه فرهنگی خراسان
توزیع: نشر گستر امروز

گفت‌وگو با همایون اسعدیان مدیرعامل خانه سینما

با حذف پروانه ساخت، سینمای زیرزمینی از بین می‌رود

خانه سینما به تازگی طرحی با عنوان «آیین‌نامه تنظیم‌گری تولید و نمایش هنرصنعت فیلم و سینما» برای تصویب در هیأت دولت به وزارت فرهنگ ارسال کرده است. این طرح در واقع قرار است جایگزین پروانه ساخت و نمایش سازمان سینمایی شود. نسخه کامل این طرح هنوز منتشر نشده و در حال حاضر تنها کلیات و مقدمه‌ای از آن در اختیار رسانه‌ها قرار گرفته است. به منظور بررسی چرایی نگارش و تنظیم این طرح و دیگر ابعاد آن، خبرنگار ما با همایون اسعدیان، مدیرعامل خانه سینما، گفت‌وگو کرده است.

اسعدیان در ابتدا به ضرورت بازنگری در این حوزه اشاره می‌کند: «متأسفانه در ایران، اگر به بسیاری از قوانین، آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌ها در حوزه‌های مختلف مراجعه کنیم، متوجه می‌شویم که بخش قابل‌توجهی از آن‌ها متعلق به بیست یا حتی بیش از سی سال پیش هستند. در حالی‌که مناسبات، شرایط و ابزارها به‌طور کامل دگرگون شده‌اند، این مقررات همچنان بدون تغییر باقی مانده و بر همان اساس قدیمی اجرا می‌شوند.»

وی درباره وضعیت سینمای ایران توضیح می‌دهد: «زمانی در ایران، فیلم‌سازی عمدتاً حول بنیاد سینمایی فارابی متمرکز بود. نگاتیو از آن‌جا تأمین می‌شد، تجهیزات فیلم‌برداری عمدتاً در اختیار همان نهاد بود و تعداد لابراتوارها محدود به مراکزی می‌شد که با بنیاد فارابی همکاری داشتند. در عمل، فیلم‌سازی خارج از این چرخه بسیار دشوار و گاه تقریباً غیرممکن بود. اما با گذار از سینمای آنالوگ به دیجیتال، همه‌چیز دگرگون شد. این تحول، نه‌تنها شیوه تولید، بلکه تمام ارکان سینما را تغییر داد؛ از مونتاژ و موسیقی گرفته تا تجهیزات فنی.»

او ادامه می‌دهد: «امروز بنیاد فارابی عملاً دیگر نقشی در این فرآیندها ندارد. با این حال، نظام صدور پروانه ساخت همچنان متعلق به همان دوره است؛ دوره‌ای که بدون پروانه ساخت، اساساً امکان فیلم‌سازی وجود نداشت. اگر روزی ورود دوربین‌هایی مانند RED یا Alexa یک نقطه عطف محسوب می‌شد، امروز با دوربین‌های کوچک و ساده نیز می‌توان فیلمی با کیفیت قابل‌قبول تولید کرد.»

مدیرعامل خانه سینما درباره تأثیر تحولات دیجیتال و هوش مصنوعی بر سینما گفت: «این تحولات هنوز هم متوقف نشده‌اند. به‌ویژه با ظهور هوش مصنوعی، با دگرگونی بسیار عمیق‌تری روبه‌رو هستیم. ما در دی‌ماه امسال سمیناری در خانه سینما برگزار کردیم که به‌روشنی نشان می‌داد هوش مصنوعی نه‌تنها مناسبات فیلم‌سازی، بلکه کلیت بسیاری از حرفه‌ها را تغییر خواهد داد.»

وی درباره مشکلات ناشی از سیستم قدیمی صدور پروانه ساخت بیان کرد: «در بخش تولید، تحولات رخ داده‌اند، اما در بخش نظارتی چنین اتفاقی نیفتاده است. همچنان تصور می‌شود شورایی بنشیند، فیلم‌نامه‌ها را بخواند، اصلاح کند و سپس مجوز ساخت صادر شود. این در حالی است که نسل جدید فیلم‌سازان، اساساً با این قواعد ارتباطی برقرار نمی‌کند. نتیجه این شکاف، رشد روزافزون سینمای زیرزمینی است؛ پدیده‌ای که عملاً امکان کنترل آن وجود ندارد و هر سال گسترده‌تر می‌شود.»

اسعدیان درباره هدف طرح جدید گفت: «ادامه نظارت پیشینی به شکل گذشته، مشکلات متعددی ایجاد کرده است. یکی از مهم‌ترین آن‌ها گسترش سینمای زیرزمینی است. اگر پروانه ساخت به معنای بررسی و ممیزی پیشاپیش حذف شود و صرفاً به ثبت اطلاعات عوامل اصلی محدود شود، عملاً همه فیلم‌سازان به عرصه رسمی بازمی‌گردند و چیزی به نام سینمای زیرزمینی باقی نخواهد ماند. در این الگو، نظارت به‌صورت پسینی و پس از تولید اعمال می‌شود؛ نظارتی جدی و مسئولانه که سفت و سخت سر جای خودش است.»

او درباره نگرانی‌ها از اختلافات حقوقی و اقتصادی اضافه می‌کند: «این نگرانی قابل‌درک است و دقیقاً به همین دلیل است که باید سازوکارها شفاف، مشخص و به‌روز باشند تا ریسک‌های غیرضروری کاهش یابد. اتفاقاً دعواها الان بیشتر است که تهیه‌کننده می‌گوید فیلمی که من مجوز ساخت آن را گرفته‌ام اجازه نمایش پیدا نمی‌کند. در مجموع، بحث اصلی این طرح، حذف کامل نظارت نیست، بلکه تغییر شکل آن است؛ حرکت از نظارت پیشینیِ سخت‌گیرانه به سمت نظارت پسینیِ مسئولانه و متناسب با واقعیت‌های امروز جهان.»

مدیرعامل خانه سینما درباره مسئولیت تهیه‌کننده و فیلم‌ساز در طرح جدید گفت: «در مدل پیشنهادی، وقتی پروانه ساخت به شکل سابق وجود نداشته باشد، تهیه‌کننده و فیلم‌ساز از ابتدا با احتیاط بیشتری پیش می‌روند. آن‌ها می‌دانند که مسئولیت نهایی اثر، کاملاً بر عهده خودشان است و دیگر نمی‌توانند به این استدلال متوسل شوند که «فیلم‌نامه تأیید شده بود». این آگاهی، به‌طور طبیعی باعث خودکنترلی و افزایش دقت در تولید می‌شود.»

اسعدیان درباره تأثیر طرح بر فیلم‌های اجتماعی و کمدی توضیح داد: «این بحث، به‌هیچ‌وجه ناظر بر فیلم‌های اجتماعی نیست. فیلم‌های اجتماعی ما معمولاً چنین مشکلاتی ندارند و اختلاف‌نظرها در این حوزه بیشتر به تفسیر و نگاه بازمی‌گردد، نه به مسائل حاد محتوایی. مسئله اصلی، عمدتاً در بخش خاصی از سینما، به‌ویژه برخی کمدی‌هاست؛ آثاری که از نظر استانداردهای سینمایی، ابتذال، شوخی‌های جنسی یا توهین به مخاطب، مسئله‌ساز می‌شوند.»

او با اشاره به روند تکراری و شکست برخی کمدی‌ها افزود: «این تصور به‌وجود آمد که اگر از نوع شوخی‌های جنسی در سینمای کمدی استفاده شود، فروش فیلم تضمین می‌شود. اما امروز روشن شده که این تصور به بن‌بست رسیده است. امسال، تقریباً تمام کمدی‌ها به‌جز یکی دو مورد با شکست مواجه شدند، چون چیزی جز تکرار مکررات نبودند.»

مدیرعامل خانه سینما درباره مسیر قانونی برای فیلم‌های زیرزمینی گفت: «بسیاری از فیلم‌های زیرزمینی، که شما با نیت دلسوزانه می‌خواهید آن‌ها را «روی زمین» بیاورید، اساساً به‌دلیل مسئله حجاب به زیرزمین رفته‌اند. اگر این فیلم‌ها بخواهند وارد سازوکار رسمی شوند، طبیعتاً باید ضوابط مربوط به حجاب را رعایت کنند. در طرح، این موارد دیده شده است. مهم‌ترین نکته این است که مسیر «ارائه اثر» باز می‌شود. یعنی فیلم‌ساز می‌تواند فیلمش را بسازد و به شورای پروانه نمایش ارائه کند؛ شورا یا می‌پذیرد یا نمی‌پذیرد. اما امکان ارائه وجود دارد، چیزی که امروز برای بسیاری از فیلم‌سازان زیرزمینی اصلاً فراهم نیست.»

او درباره اینکه چرا نسخه کامل طرح به رسانه‌ها ارائه نشده است، توضیح داد: «این موضوع مصوب هیأت مدیره خانه سینما شد و اگر صلاح می‌دانست در اختیار رسانه‌ها قرار می‌داد.»

در نسخه‌ای که خانه سینما به رسانه‌ها ارائه کرده بود، ذکر شده بود که «حضور برآیند افکارعمومی در شوراهای صدور پروانه نمایش» مدنظر است. همایون اسعدیان در توضیح این موضوع گفت: «اعضای شورا، شرایط اجتماعی و ذهنیت جامعه را در نظر می‌گیرند و با قوانین و ضوابط موجود درباره فیلم‌ها بحث و تصمیم‌گیری می‌کنند.»

اسعدیان در پایان با اشاره به سرعت بالای تحولات اجتماعی افزود: «سرعت تحولات اجتماعی به‌شدت بالاست. من شخصاً نمی‌توانم با قاطعیت بگویم شش ماه یا یک سال دیگر، وضعیت اجتماعی یا ضوابط فرهنگی دقیقاً چگونه خواهد بود. حتی امروز هم نمی‌توانم با اطمینان بگویم اگر دوربینی در خیابان بگذاریم و فیلم بگیریم، چه چیزی قابل نمایش خواهد بود و چه چیزی نه. نگرانی من فراتر از مسئله نظارت است. من نگران آینده اشتغال در سینما هستم. با سرعتی که فناوری، به‌ویژه هوش مصنوعی، در حال پیشرفت است، بیم آن می‌رود که در چند سال آینده، بخش بزرگی از هفت هزار عضو خانه سینما شغل خود را از دست بدهند.»تسنیم